

ONS LANDSCHAP

HOOGSTAMBOOMGAARDEN, EEN LUST VOOR HET OOG

Bloeiende hoogstamboomgaarden als de Bellet bij Cottessen zorgen komende weken voor het echte voorjaarsgevoel. Foto Henk Heijligers.

In de huisweides rondom de Zuid-Limburgse dorpen staan binnenkort de hoogstambomen als kathedralen te pronken met hun massale bloei. Ze vormen de groene, en de komende weken witte of roze gordel rondom het dorp en zijn en passant de toeristische trekpleister voor menige bezoeker aan deze regio.

HISTORIE

Aanvankelijk werd alleen fruit geteeld in kasteel- en kloostertuinen. Pas in de late Middeleeuwen verschijnt er ook fruit bij boerderijen. In met name Zuid-Limburg groeide de hoogstamfruitteelt uit tot een belangrijke inkomstenbron voor de boeren. Overigens was dit niet alleen om op te eten: de Eijdsdener kers ging per schip naar Engeland om daar als kleurstof te

dienen voor de exclusieve tweed kostuums.

Hoogstamboomgaarden werden overbodig door de intrede van laagstamfruit in de tweede helft van de vorige eeuw. In zo'n 30 jaar tijd slonk het areaal hoogstamboomgaard in Limburg van 15.000 naar 2.000 hectare. Om erger te voorkomen werd in 1986 door het IKL een reddingscampagne opgestart. Nieuwe hoogstambomen werden geplant en oude waardevolle boomgaarden werden opgeknapt. De hoogstambomen kennen vele verschillende soorten fruitrassen en vele verraden ook nu nog hun afkomst: Gronsvelder Klumpkes, Reinette van Magraten, Reinette van Thorn, Sevenummer Striepke, Schimmerts Rosenblaadje, Kelmonder grijske en de Puther Dikke.

PASSIE

Door de eigenaar al bij het aanplanten van nieuwe hoogstambomen te betrekken wordt de basis gelegd voor een goed beheer in de toekomst. Daarom ging het IKL ook aan de slag met snoeicursussen. 'Als je hem niet snoeit, draagt hij zich dood', en een Belgische liefhebber zei eens "Koestert uwen perelaar als uw lief": uitspraken die aangeven dat een (hoogstam) fruitboom niet zonder onderhoud kan. Vroeger werden ze behoorlijk 'open' gesnoeid; de vruchtakken hadden ruimte, licht en lucht nodig om voor een goede kwaliteit fruit te zorgen. Tegenwoordig zijn de hoogstamboomgaarden vooral ook een toeristische trekpleister, zeker tijdens de voorjaarsbloei. Daarom ligt de nadruk van het beheer tegenwoordig meer op de beleving

als fraai landschapselement en op de natuurlijke rijkdom van de hoogstamboomgaard. Het snoeien op twaalf meter hoogte, met de neus in de winterse oostenwind, is natuurlijk niet altijd een pretje. Voor leden van hoogstambrigades en -snoeigroepen is het echter wel een passie, gericht op het behoud van dit stukje Limburgse erfgoed. Het is een hobby waar werkplezier, buiten zijn en specifieke kennis samenkomen. Zo reizen tijdens de winterse ANWB-snoeikampen uit heel Nederland vrijwilligers naar het Limburgse heuvelland om ook hun bijdrage te leveren aan dit mooie stukje Limburg.

RIJKDOM

Historische bebouwing verdient een mooie boomgaard met noestige oude fruitbomen die het geheel aankleden op een streekeigen manier. Het is een van de redenen dat Het Limburgs Landschap haar boomgaarden koestert. Op de mooiste plekken in Limburg zijn de boomgaarden gespaard, opgeknapt en/of opnieuw aangelegd. Boerderij

de Stockxhof op Landgoed Exaten in Baexem, de Frankenhofmolen bij Holset en de Torenmolen bij Gronsveld zijn mooie voorbeelden. De Bellet bij Cottessen behoort ongetwijfeld tot de mooiste boomgaarden van Limburg en ver daarbuiten.

Hoogstamboomgaarden zijn niet alleen mooi, maar leveren ook een belangrijke bijdrage aan de natuurlijke rijkdom. Omdat het grasland van de boomgaard niet wordt bewerkt heeft zich hier een rijk bodemleven kunnen ontwikkelen. Voor veel insecten is dit van levensbelang omdat dit vaak de enige plekken in de omgeving zijn waar zij hun gehele levenscyclus nog ongestoord kunnen volbrengen. Die insecten vormen op hun beurt het voedsel voor een rijke en vooral ook gevarieerde dierenwereld, zeker als de boomgaard omzoomd is door een uitgegroeide haag van mei- en sleedoorn, knotbomen en, om het plaatje helemaal compleet te maken, met een drinkpoel voor het vee. Soorten als geelgors, grauwe klauwier, steenuil, das en egel

waarden de grote variatie en vinden er een onderkomen. De bloesem is natuurlijk een verhaal apart. Vanaf eind maart beginnen de boomgaarden wit-roze te kleuren met achtereenvolgens pruimen, kersen, peren en als laatste de appelsoorten. Oude appelrassen zoals de sterappel bloeien zelfs tot medio mei. Het is een eldorado voor bestuivers als de honingbij en voor iedereen die het zien wil een lust voor het oog.

TEKST: FRANS VONCKEN EN HENK HEIJLIGERS

Dit project is mede mogelijk gemaakt door

provincie limburg

De stichting IKL organiseert jaarlijks cursussen en instructiedagen over het beheer van hoogstamboomgaarden. Naast het snoeien komen ook zaken als biologische ziektebestrijding en bemesting aan de orde. Meer info via www.ikl-limburg.nl. Foto Frans Voncken.

Hoogstamboomgaarden zijn niet alleen een lust voor het oog, maar leveren ook een belangrijke bijdrage aan de natuurlijke rijkdom. De oude fruitbomen vormen bijvoorbeeld ideale broedplekken voor de steenuil. Foto Henk Heijligers.

Bloesemtocht, exclusief voor Beschermers

Op Paasmaandag 17 en zondag 23 april organiseren wij speciaal voor onze Beschermers een bloesemwandeltocht. Aanmelden via www.limburgs-landschap.nl

